

FROGNERPARKEN SOM MODERNITETENS ABSURDE TEMPEL

Av Rune Eidsaa

Det hender at jeg går omkring i Frognerparken om natten. Det er et av de få stedene i Oslo som fremdeles kan omgi en med både skjønnhet og mystikk i et stort rom hvor en får være alene, om en bare har vett nok til å se etter.

Og tid. Ser ut som jeg er en av få personer med litt vett i skoltene igjen her i verden. Det har aldri vært mange *virkelige* filosofer på en gang i løpet av vår historie, så jeg skal bære over med å prøve å forklare for dere i bilder hva jeg har sett. (Det var en gang en annen som forsøkte seg på dette, og det er et åpent spørsmål om hvorvidt han holdt ut).

Jeg så Frognerparken som et bilde på menneskets streben. Menneskets dyrking av seg selv. Gud kastet en gang menneskeheten ut av hagen, og det var en tid da alle monumenter mot udødelighet, både i Egypt og i Mesopotamia, var himmelstrebende. Men da mennesket ville få seg et navn på jorden og bygge seg opp like til himmelen, for der sto deres lengsel og deres hovmod, da sa Gud: «La oss stige ned og forvirre språkene deres». Og som sagt, så gjort. Vi snakker iallfall forskjellig, og ingen forstår hverandre egentlig. Vi strever for å oppnå noe her i verden, og bruker andre mennesker til dette. Vi trer oss sammen i klynger, og klyver over hverandre, for å oppnå – noe.

Så sa mennesket: «La oss skape orden i vår fremferd, så alle kan se at vi er Gud!» Og så forsøkte de. De brukte sin matematikk og geometri til å skape «orden» der kaos hersket rundt dem i naturen. Mennesket sa: «Guds natur gir oss intet. Vår egen orden gir oss alt!» Men Gud sa: «Hvor forståelsesfulle skapte jeg egentlig menneskene? Kan de ikke se at fullkommen orden hersker i naturens lover, fra det som styrer de aller høyeste til de aller laveste ting (selv om de laveste tings lover på grunn av deres egen begrensethet forekommer dem absurde)? Jo visst ser de det, og denne orden etterlever de selv også. På individualitetens bekostning». Gud sukket dypt. «Om de bare ville lære av Meg. Men de vil for evig trække over hverandre, og tvinge

hverandre inn i hverandres rekker som de selv har lagt».

Menneskeheten skjønner ikke at Gud i sin visdom, har lagt lover, potensialiteter og prinsipper ned i alle *furutrær*, men ingen av dem er like, selv ikke i stammen – og hvor mye mindre da ut i barnålene! Men mennesket sier: «Vi har funnet ut (ved våre abstrakte vitenskaper) hvordan det *perfekte* furutre skal være!» Men Gud sukker og sier: «Dere farer vill alle som én! Vel synes noen trær dere vakrere, dere som er skapt til å la geometriske posisjoner være pekepinner på vakkerhet. Skal så alle trær være like da, perfekte, om dere fikk bestemme? Men dere klarer det ikke».

Og det gjorde menneskeheten heller ikke. De plantet trærne i lik linje, i vakre (etter deres perspektiv) geometriske former. «Ja, geometrien er vakker», sa Gud. «Og hadde dere kunnet gjøre alle trærne like etter deres tilfredsstillelse, så ville dere ha gjort det.» Men trærne trivdes i den gode jord, og ikke et gresstrå var likt. Gustav Vigeland forsøkte å få mennesker inn på rekke og rad slik som trærne. Han hugget dem i stein, men forsøkte å gi dem sjel. For mennesker er tross alt *mennesker*, og selv om de alle hadde steinansikt (det har de den dag i dag), så er de alle også *forskjellige*.

Denne forskjelligheten er menneskets gave og forbannelse. Den fører til storhet og rikdom innenfor arten (likesom alle andre arter), men også – i menneskets eget henseende – til *sammenligning*. «Hun er penere enn meg.», «Han er flinkere enn meg.», Javisst! Etter visse, naturlige menneskelige kriterier. «Men jeg vil også være like flink!» Og derav menneskets *streben*. «Jeg skal stå øverst! Bare vent! Den fineste plassen er min!» Og mennesket fokuserte all sin streben og all sin energi i ett punkt, og dit ville de alle opp. Det høyeste, mest sentrale stedet; den privilegerte posisjonen å skue fra; det ultimate perspektiv. «Kom jeg

¹² There are at least two essentially different versions of contextualism, call them *Syntactical Contextualism* and *Semantical Contextualism*. According to Syntactical Contextualism, the English phrase ‘A is tasty’ is just the elliptical version of its logical form ‘A is tasty to X’, where X is a free variable. A semantic theory should assign content to the syntactically correct expression, i.e. to the logical form. So a semantic for ‘tasty’ should at least assign semantic content to ‘A is tasty to X’ in a context of use. Such a view of linguistically more complex logical forms and hidden variables is endorsed by Stanley (2000). According to Semantical Contextualism, the semantic content of the English one-place predicate ‘is tasty’ is our metalanguage two-place relation *is tasty to*. Semantical Contextualism, in turn, can be subdivided into Indexical Contextualism (the semantic content of an expression in a context depends on features of the context) and Nonindexical Contextualism (the extension of an expression in a context depends on features of the context) – see e.g. MacFarlane (2009) for the latter distinction. See also endnote 37.

¹³ At least MacFarlane seems to have a Semantical and not Syntactical Contextualism in mind (as distinguished in endnote 12). He writes e.g.: “‘tasty’, while monadic on the surface, actually expresses a *relation* with two argument places [and isn’t a two-place predicate]: one for a food, the other for a taste or perhaps an experimenter” (MacFarlane 2014:7, my emphasis).

¹⁴ See for example MacFarlane (2014, Chapter 1.2 *et passim*) and Cappelen and Hawthorne (2009, esp. Chapter 1).

¹⁵ (Semantical) Contextualism can also be subdivided into idiosyncratic (as presented) and non-idiosyncratic Contextualism. The later would hold (Con1) but change (Con), for example, to: ‘A is tasty’ is true at *c* iff A is tasty to the salient species of *c*.

¹⁶ Also cf. footnote 14 in Cappelen and Hawthorne (2009:9).

¹⁷ For a more general way of introducing relativism see Cappelen and Hawthorne (2009, Chapter 1).

¹⁸ By holding that there are assessment-sensitive expressions (as one does by (Rel1)), one is, by MacFarlane’s definition, a Relativist about truth in English (cf. MacFarlane 2014:65).

¹⁹ See for example Cappelen (2008).

²⁰ See for example MacFarlane (2014, Chapter 1.2.1), Cappelen and Hawthorne (2009:29), Lasersohn (2005, Section 2).

²¹ See for example MacFarlane (2014:22 or Chapter 1.2.2).

²² See for example Cappelen and Hawthorne (2009:29).

²³ See for example MacFarlane (2014, Chapter 1.2) or Cappelen and Hawthorne (2009:28f).

²⁴ See MacFarlane (2014:3f.)

²⁵ For a rough sketch of the Relativist’s account see e.g. MacFarlane (2014, Chapter 7.1). For criticism of objectivism, contextualism (and expressivism) see Lasersohn (2005, Section 4) or e.g. MacFarlane (2014, Chapter 1). To give at least a sketch of the Relativist’s account of the data, here is the idea how she would account for (*Retraction*). Suppose Zoe makes the utterance *u* of ‘A is tasty’ in a context *c_u*, and the context of assessment *c_{ai}* is such that Zoe is the assessor and A’s flavor is pleasing to Zoe’s standards of taste. Thus ‘A is tasty’ is true in *c_u*, *c_{ai}*. Now, time passes and Zoe’s standards of taste change, forming the later context of assessment *c_{a2}*. Thus ‘A is tasty’ is false in *c_u*, *c_{a2}*, putting Zoe in a position to retract her former claim.

²⁶ E.g. in Cappelen (2008).

²⁷ For an overview see MacFarlane (2014, Chapter 2).

²⁸ For example, the views that are called Moderate or Radical Contextualism (see Cappelen and Lepore (2005a, 2005b)) or arguably Cappelen and Hawthorne (2009).

²⁹ Lasersohn (2005) briefly mentions and dismisses Chierchia (1984) and Bhatt & Izvorski (1995). In Cappelen (2008) a defense of objectivist and contextualist views in general (not just for predicates of taste) is found; if one adds (Sem5-8) to objectivist or contextualist semantics, they can in principle account for stable and variable data patterns. That is one key idea for my section 4.

³⁰ I used ‘normally’ since I don’t want to claim that there can’t be any counterexamples, i.e. sentences that contain ‘tasty’ but neither the predicate ‘is tasty’ nor the predicate ‘is tasty to’. Though, even if there are such grammatically correct indicative sentences, they arguably wouldn’t be the ones we are after when we provide a semantic for ‘tasty’.

³¹ At this stage, not giving a definition might be unsatisfactory when one promises an objectivist semantic for ‘tasty’. So here are a two one might discuss: (i) *x is tasty* iff there is at least one species such that *x* triggers a specific reaction in their gustatory organs. Or (ii) ‘tasty’ is ambiguous (and disambiguated by context when determining the semantic value of ‘tasty’) between many predicates like *tasty_{Norwegians}*, *tasty_{Asians}*, etc., where *x* is *tasty_{Norwegians}* iff *x* triggers a specific reaction in the gustatory organs of a normal Norwegian.

³² Illustration: The full characterization of the dialog-context and our context of interpretation is such that we can correctly describe Otto and Zoe as being engaged in a scientific discussion. Otto argues that his claim *p1* is true since there is a species, namely some Norwegians, such that the demonstrated licorice triggers the specific reaction in their gustatory organs. As evidence he puts forward the fact that these Norwegians buy the demonstrated licorice a lot. Zoe objects (and thus argues for her claim that not-*p1*) by explaining away this evidence, claiming that this is merely a cultural phenomenon which has nothing to do with the gustatory organs of Norwegians.

³³ Illustration: Analogously, we can describe Otto as not having eaten his favorite licorice for a long time and Zoe as being in a bad mood.

³⁴ By now one might have raised a general objection against OSM along the following lines. Allowing that what’s said by ‘A is tasty’ is the proposition *A is tasty to^r the speaker of the context* $\neg$ one is a contextualist and not an objectivist anymore. But this is (at least when Semantic Minimalism is available) a misunderstanding caused by disregarding (Sem9); you can’t go from what’s said by an utterance to its semantic content. To be a contextualist is to hold that the semantic content (or at least the truth value) of ‘A is tasty’ is context-sensitive (depends on features of the context). This is not the case since the semantic content of ‘A is tasty’ is the proposition *A is tasty* which is not context-sensitive since *tasty* is an objective property.

³⁵ How to account for (*Method*) with any objectivist view plus (Sem5-8) is already outlined in Cappelen (2008:281–283). He writes: “you can be in an epistemically privileged relation to one part of the speech act content, but not to another ... If you sincerely utter ‘Roller coasters are fun’ you have asserted one proposition with respect to which you are not in an epistemically privileged position and one proposition with respect to which you are in an epistemically privileged position. The former is the semantic content and the latter is, say, the proposition *that roller coasters are fun by your standards*.”

³⁶ After all, it seems to me that with predicates of taste genuine-disagreement-cases are rather hard to find (with moral predicates it’s a different story). One has to find cases where people care a lot about whether a thing is tasty. One might imagine fancy wine-connoisseurs, and, when they disagree, it seems very natural that they disagree over objective properties of the wine and don’t just take their first-hand knowledge that the wine is tasty to them as evidence for their claim.

³⁷ Semantical Contextualism (as discussed in endnote 12) self-blocks this upshot by assigning ‘tasty’ to *tasty to* (ignoring the expression ‘tasty to’). Syntactical Contextualism self-blocks this upshot by claiming that ‘tasty’ isn’t a real predicate but just the elliptic version of the predicate ‘tasty to’ (ignoring the one-place relation *tasty*).

bare dit opp, så skulle jeg trone alene. Det er ikke plass til deg også! Jeg skal se, og formidle til de under meg.» «Hold kjef! Hvorfor har du mer rett til å komme hit opp enn meg?»

Mange gikk opp lange og mange trapper for å komme helt, helt opp til den sentrale plass. Forbi fontener og mange promenader, forbi lykter i perfekte posisjoner, som badet sitt lys i trærne så lenge bladene sto på dem. Men da de stirret opp på midtsøylen – for det var det den var – ristet de på hodet, for der var kaos og streben uten like, som forsteinet for all framtid. Menneskene hadde helt bokstavelig talt begynt å klumpe seg sammen og klatre over hverandre. «Mon tro hvor høyt opp vi kan komme ved å trykke de andre ned? Ved å trække over lik, ved å bruke alle de andres streben som trapp, da skal vi komme oss høyt nok opp – til de utrolige høyder. Vi skal omsider reise Babels tårn denne gangen, og det skal bli stående. Ikke ved

«Sannelig nådde de høyt!» sa Gud til slutt. «Men slikt et fælt sløseri av menneskelig kjøtt!»

stein omhyggelig lagt, og heller ikke ved pyramidenes perfekte toppunkt skal verket reises – hvor enn høyt pyramiden ble bygget, kom sidene sammen i et toppunkt som alltid var lavere enn selve himmelen. Nei! Ved å klatre på hverandres legemer, ved å bruke hverandres streben hensynsløst, skal vi nå selv de utrolige høyder. De som lagde parken trodde de hadde funnet toppunktet. Vi overskrider det – ved våre legemer. De samme legemer som Gud gav oss, de bruker vi til å forakte Ham! For det finnes ikke noe toppunkt. Med de legemer Gud har gitt oss, trosser vi enhver forordning. Vi bygger så høyt vi vil!»

Mange som kom opp dit, så hele spetakkelet og ristet på hodet: Et større absurd sirkus hadde de aldri sett i hele sin levetid. «Se så vondt de har det», sa de, «de som prøver å bygge så høyt! Hvorfor ikke sette oss på de steinene nær opp ved monolittens fot? Her er jo også utsikten god! Og vi kan sitte behagelig; ja har sannelig utsikt over litt av hvert!» Og her satt de, og satt meget bedre enn alle dem som klamret og klorde over hverandre for å nå de helt store høyder. Men de nådde dem aldri helt. Hvor mye de enn klamret og klatret og klorde i stykker hverandres legemer.

«Sannelig nådde de høyt!» sa Gud til slutt. «Men slikt et fælt sløseri av menneskelig kjøtt!»

Jeg var en gang et menneske som gikk forbi denne kjøttkvernen. Så dette er kronverket av menneskelig streben? Skal jeg bøye meg flat og tilbe, eller falle over ende og le? Skal jeg falle sammen i tragisk gråt, eller bli stående i ærefrykt over vår offervilje i å overgå hverandre i vår egen avgudsdyrkelse? For avgudsdyrkelsen er vår *egen*. Først og fremst *min*, deretter også *vår*. «Se om det var *jeg* som ble stående til sist på toppen! Da skulle jeg se alt, og alle ville tilbe meg!» Slik talte en gang en uvettig. Men hans medklatrer svarte ham: «Du burde vite bedre enn som så. Det er aldri noe toppunkt, bare bedre og bedre *perspektiv*. Når en av oss har nådd toppen av alle legemer, kommer snart en annen og klatrer over oss igjen. Hva var da poenget, sier du? Men skjønner du ikke at arten vår, som nå har kommet og stadig vil komme høyere, til sist – men det er ikke noe sist, men for evig og alltid en tragisk runddans fylt av streben, en dans som bare går oppover og oppover mot et ubestemmelig og muligens uoppnåelig Arkimedes' punkt

(og hadde vi nådd det, ville vi ikke ha visst det, da dette er usynlig – vi ville ha strevet videre) – triumferer!»

Til dette nikket og tenkte den langt dummere mann. «Ja så sannelig. Arten vår triumferer i alle fall. Vi ofrer vår frihet i evig tortur fordi vårt kall er så edelt. Vårt kall er å spytte på Gud! For vi kommer så mye høyere enn Han hadde bestemt. Ja, faktisk vil jeg nå mene at jeg vet *bedre* enn Ham! Det er så mye vi ser her oppe fra! Det er ikke sikkert han en gang finnes. Denne streben er tross alt så forferdelig. Hvordan kan Han ha satt noe slikt i gang?»

Den gamle vise sukket da og sa: «Det var *vi* som satte hele streben i gang – ved å trosse de rammene som Han hadde gitt. Hvordan kan vi da en gang klage på Ham? Det er vi som har skapt dette helvete. Så spør nå ikke en gang: «Hvor er Gud?» For det var aldri Hans vilje til å begynne med at du skulle klatre».

Den første lo da og hånflirte: «Men ved dette trosser vi den gamle narr! Ved å ofre oss for det Han ikke tenkte at vi skulle gjøre kommer vi høyere enn Ham.»

Den andre sukket da og sa: «Det er i sannhet godt for vår art at vi kommer høyere og ser bedre. Men streben har også sin pris. Den ene som nyter aktelse det ene øyeblikk, blir klatret over av en annen i det neste. Hva er da en livstid i streben verd, siden han har utholdt slik en smerte og disiplin for å nå æren? Er ikke æren nettopp kommet til som en *pris* vi skulle søke å oppnå, for all den streben vi til nå har utholdt? Ble vi stående, da var da sannelig æren også verd noe. Men når vi vet at en annen snart kommer og klatrer over oss, hva skal da vår streben tjene til? Hvorfor skulle vi ikke heller bare bli sittende som disse andre, behagelig ved søylens fot? På det rike platå som Gud har gjort i stand for oss. Men vi er ikke fornøyd med det Gud har gjort i stand; vi trosser Ham. Og dermed kan vi heller ikke klage over det helvete som er blitt oss til del».

Men den tåpelige sa: «Dette helvete er vår ære. Det er det eneste vi selv har skapt. I dette universet er vi guder. Vi klarer ikke å gjøre alle trærne like. Ikke menneskene heller. Men vi kan ofre dem som lite verd, med en gang vi er klatret over dem, og de ligger beseiret under oss, langt under våre føtter. Se, de *velfungerende* menneskene sitter uvettige allerede *langt under* våre føtter! Hvor mye mer da ikke alle disse trærne langt der under på rad og rekke! Vi har havnet over dem alle! Vår innsikt er overlegen! Vår er lidelsen, og vår er seieren! Ved å innfinne oss med vår skjebne, er vi blitt sterkere enn Gud.»

«Men vi er alle blitt som stein», sa den vise. «*Hardere* enn stein. Det var *mennesker* vi ville bli – livsbejænde mennesker av kjøtt og blod. Pulserende åndsvesener. Men vi er døde. Akk, aldri har vi vært så døde som nå!»

«Jeg skjønner ikke hva du mener», sa den første. «Mennesket har aldri vært et så levende åndsvesen som nå!»

«Det er fordi du forbinder ånd med død», sa den andre og sukket. «Selve menneskets storhet er blitt dets egen dødsprosess. Noen ganger angrer jeg på at jeg begynte å klatre, og ikke hørte på Guds formaning om å bli og være fornøyd med det jeg er skapt til. Men jeg så høydene, og begjæret vokste i mitt hjerte. Jeg simpelthen *måtte* klatre. Jeg vet ikke hvordan jeg ellers skulle si det. Ved å klatre har jeg nådd ny innsikt. En innsikt jeg ikke ville vært foruten. Men jeg – og vi alle – har sannelig måttet betale dyrt.»

«Pøh! Som du sutrer.» Den andre etset av forakt. «Med din ynkelige jammer fortjener du ikke lenger å være her oppe!»

Og dermed tok han sats med beinet, og sparket den vise ned fra oppe på monolitten et sted, hvor de begge til da hadde kavet og strevet, høyere og høyere – men for

Selve menneskets storhet er blitt dets egen dødsprosess. Noen ganger angrer jeg på at jeg begynte å klatre, og ikke hørte på Guds formaning om å bli og være fornøyd med det jeg er skapt til.

hva? Og ikke vet jeg om den gamle døde av fallet, eller om han kom seg av sjokket, smertene og ikke minst den smertelige *tilvenning* av å være på bakken igjen. Men kom han seg omsider – og vi får håpe at han gjorde det – da ble hans hjerte nok omsider lindret, og gradvis smeltet hans hjerte ned fra den harde stein som det var støpt i. Kanskje varmet solen

hans ømme lemmer så han igjen kunne bevege dem? Jeg vet ikke. Men jeg liker å tro at dette vise mennesket endelig fant Visdommen, og nå løper og ler lykkelig mellom de mange og fagre trærne der i hagen.

For når solen står opp, skal alle steinene sprekke. Alle mennesker faller da sammen, og de befinner seg på bar bakke igjen. Deres tidligere posisjon i parken betyr da ingen ting. Kanskje kan latter og sang da igjen høres – og sist av dem alle mildnes Sinnataggen, om han da ikke stuper i fossen i fortvilelse over at ingen lenger forstår hans sinne.

Men der solen står opp, kan ingen stein lenger vare. Kun det evige vannet, Glemselens hav, kan bevare steinen, der dette omkranser steinen med sin kjølighet. Sakte synker steinen mot bunnen. Der blir den stående. For evig glemt. Ikke på de store høydene, men i den bunnløse fortvilelse. Men Sinnataggen finner der at fortvilelsen har en bunn. Mon tro om Sinnataggen smiler.

Illustrasjon: Åshild Aurlien